

Michael H. Clemmesen, brigadegeneral (pens.) seniorforsker ved Center for Militærhistorie

Den Danske Flåde 1914

Indledning

Da krigen brød ud i august 1914 var Danmark neutralt. Denne neutralitet og landets overlevelse blev opfattet som direkte truet af det forhold, at Tyskland og England, som Storbritannien blev kaldt dengang, var modstandere. Begge var nu sømagter, og der var risiko for, at englænderne ville søge ind gennem stræderne eller måske gå i land ved Esbjerg for at true Kielerkanalen, så tyskerne ikke kunne flytte deres flåde mellem Østersøen og Nordsøen. Risikoen for et indtrængningsforsøg var øget af, at Rusland var Englands og Frankrigs allierede. En kontrol over Stræderne ville gøre et direkte samarbejde mellem Tysklands fjender muligt.

Flådens hovedstyrke, "1. Eskadre" ved beredskabsankerpladsen ud for Klampenborg.
(foto: Holger Damgaard, Det Kongelige Bibliotek)

Den danske hærledelse så det som sandsynligt, at Tyskland ville komme et indtrængningsforsøg i forkøbet ved at sikre sig kontrollen over Danmark. Det ville ske ved et kupangreb mod København ved krigsudbruddet eller mere sandsynligt som en landsætning tæt ved hovedstaden fulgt af et bombardement som englænderne havde gjort i 1807. Flådeledelsen kunne ikke udelukke denne mulighed og samarbejdede med hæren om modforanstaltninger samtidig med, at man forberedte at kunne imødegå en engelsk anvendelse af indre danske farvande ved Storebælt som baseområde for operationerne i Østersøen. Den operative danske flådechef, viceadmiralen, opfattede det dog som sandsynligt, at det engelske indtrængningsforsøg først ville komme efter et større søslag i Nordsøen, hvor den tyske slagskibsflåde havde lidt nederlag.

Den radikale mindretalsregering og specielt dens forsvarsminister, P. Munch, havde ingen forventninger eller meninger om, hvad der ville ske. Det ville i hans øjne være frugtesløst og

irrelevant at forsøge. Men uanset, hvilken stormagt der rykkede ind i Danmark, skulle de danske styrker kun markere neutraliteten, ikke forsvare landet. Dette var også tilfældet, hvis begge parter valgte at operere på dansk territorium. Men da De Radikale regerede som en mindretalsregering, der havde lovet kongen at administrere 1909-forsvarslovene loyalt, kunne man ikke offentliggøre sin hensigt. Men man kunne ved et truende angreb undlade at mobilisere hæren, så landet kunne føre forsvarskrig.

Den dominerende Kommanderende Admiral, viceadmiral Otto Kofoed-Hansen.
(Forsvarets Biblioteks digitale fotosamling)

Cheferne og deres ansvar

Munchs leder af Marineministeriet var dets meget dygtige direktør, kommandør Vilhelm Jøhnke. Han havde ansvaret for den overordnede forvaltning af økonomien og materiellet. Derudover forvaltede ministeriet direkte alt fast personel. Dette var fastholdt på trods af, at den operative chef, viceadmiral Otto Kofoed-Hansen så dette som u hensigtsmæssigt, da han for at have ansvar også måtte have effektiv enhedsledelse.

Kofoed-Hansen var ansvarlig for planlægningen af de operative neutralitets- og krigsforberedelser, for uddannelsen af de udrustede enheder samt for at føre forberedelserne ud i livet efter formering af sikringsstyrken eller fuld mobilisering. Derefter skulle han lede det maritime forsvar ved et angreb på landet. Ledelsen af flådens operative indsats skete traditionelt fra et af de største

skibe, men, som jeg vil beskrive, forberedte Kofoed-Hansen at kunne føre overordnet kommando fra et operationscenter i land. En eller flere eskadrecefer ville føre flådens kampenheder, minelæggerne samt flotiller sammensat af de nye torpedobåde. Viceadmiralen beholdt dog den direkte kommando over kaptajn Hjalmar Rechnitzers hurtigt voksende flotille af små undervandsbåde og vandflyvere, og han bevarede også direkte kontrol over farvandsovervågningen og stationsskibe placeret i nøglepositioner som ved Esbjerg og i Lillebælt. Flådens meget lille stab under kommandør Thomas Vilhelm Garde var i fredstid underlagt ministeriet samtidig med, at den støttede viceadmiralen i hans operative planlægning, men ved formering af sikringsstyrken eller mobilisering dannede Gardes folk kernen i admiralens operationscenter.

Georg Zachariae

Chefen for Orlogsværftet, kontreadmiral Georg Zachariae. Værftet, der var Københavns største arbejdsplads, dannede hele værnets tekniske og produktionsmæssige støtte- og udviklingsstruktur. Det løste den næsten umulige opgave at holde værnets meget gamle og teknisk ustabile materiel operation under stadig fornyelse.

(Familieeje)

Kofoed-Hansen havde kun ansvaret for at lede flådens udrustede enheder, ikke for disses klargøring. Alt ansvar for at klargøre, udruste og bemane enhederne og derefter støtte de store skibe og de mindre fartøjer lå hos Chefen for Orlogsværftet, den gamle kontreadmiral George Zachariae. Værftet, der da var Københavns største og teknologisk førende virksomhed, var direkte underlagt Marineministeriet.

Den sidste centrale chef var kontreadmiral Anton Evers, der i foråret 1914 var blevet chef for "Den flydende Defension på Københavns Red". Evers havde kommandoen over forsvaret af hovedstaden og dens havn mod trusler fra søsiden. For at løse denne opgave fik han ved formering af sikringsstyrken eller mobilisering kommandoen over kystforterne fra hæren samt små minefartøjer samt gamle kanonbåde, torpedobåde og patruljebåde fra flåden. Han skulle få udlagt de minefelter og etablere nærvarsling uden for havnen, der sikrede den mod kup, og derefter lede havnens forsvar. Han havde to foresatte chefer. Som chef for Københavns Befæstnings "Søfront" var han underlagt fæstningschefen, dvs. normalt den kommanderende general for den sjællandske øgruppe, der efter formering af sikringsstyrken var hærens overgeneral. Men Evers dækkede samtidig flådens eneste base og både hans gamle enheder og hans kystforter skulle kunne bidrage til det maritime forsvar i Sundet. I denne rolle var Evers underlagt den dominerende og viljestærke Kofoed-Hansen.

Lynetten var kommandostation og basehavn for Den flydende Defension på København Red, dvs. hovedstadens forsvar til søsiden. Billedet viser divisionens fartøjsmateriel, gamle torpedobåde og patruljebåde samt små minefartøjer. Man ser også materiel fra kystartilleriregimentets oplægning i havnen.

(Forsvarets Biblioteks digitale fotosamling)

Flådens ansatte og værnepligtige

1909-loven for Søværnets Ordning fastlagde flådens bemanning i den mindste detalje for hver enkelt personelkategori. Således var antallet af faste søofficerer fra viceadmiral til løjtnant fastlagt til at være 144. Tilsvarende var der lagt loft for hver anden kategori af fastlønnede, fra ingeniører over underofficerer og fastansatte menige til håndværkere på Orlogsværftet. Officererne skulle ud over flådens nyere enheder – ”linjen” – bemane ”reservens” gamle fartøjer og placere chefer på de største statsfartøjer, som flåden planlagde at bevæbne og anvende som hjælpeskibe. Ingen syntes at have forudset, at værnet skulle kunne opretholde et beredskab i meget lang tid. Der var heller ikke tænkt på, at man skulle finde officerspersonel til nye elementer som den flyvetjeneste, der blev oprettet efter lovens vedtagelse, og det situations- og operationsrum. Dette blev fra efteråret 1912 oprettet på Søværnets Kaserne for at støtte viceadmiralen i hans udnyttelse af de nye muligheder, som radioen gav i meldings- og kommandovirksomheden. Antallet af søofficerer var lille, men ved arbejde med tidens dokumenter får man indtrykket af et på alle områder dygtigt korps, der ikke mindst på alle tekniske områder var veluddannet og innovativt arbejdede med at forbedre materiel og udrustning samt anvendelsesprocedurer.

Ud over søofficerskorpset beskrev lovteksten, kategori for kategori, i detaljen hvorledes ”Maskinkorpset” var bemanded med ingeniører, maskinister og fyrbødere på forskelligt lønniveau. Det samme skete for ”Artilierikorpsets” bemanning med underofficerer, konstabler og hornblæsere samt for ”Matros- og Søminekorpsets” sammensætning af underofficerer, matroser og ”minematroser”. Da værnets skoler ikke havde en egen bemandingsnorm var den sidste af de større dele af søværnets organisation Zachariaes Orlogsværft. Med sine ingeniører, håndværkere, eget politi og brandvæsen, kontorfolk, designere og mange andre specialer nåede bemanningen på værftet op på små 800 personer.

Ud over det faste personel afhang flådens muligheder af den bedst mulige anvendelse af det relativt begrænsede antal værnepligtige, som hvert år blev uddannet til de mindre komplicerede funktioner. Herunder indgik de af statsskibenes og den store handelsflådes officerer, der fik reserveofficersgrad i flåden. Det forhold, at Danmark i 1914 fortsat i meget høj grad var en søfartsnation, gjorde det ikke vanskeligt at udskrive unge mænd med den rigtige baggrund.

Tre af flådens første fuldt anvendelige undervandsbåde. 2DEN APRIL, der var betalt af indsamlede midler, NYMFEN og THESIS. Her i beredskab i Helsingør havn i 1915, klar til at bekæmpe en britisk bombardementsflåde. Bemalingen og flaget på periskopet er et resultat af risikoen for at blive antaget som fjendtlig af de krigsførendes flåder.
(Forsvarets Biblioteks digitale fotosamling)

Skibe og mindre fartøjer og andet materiel

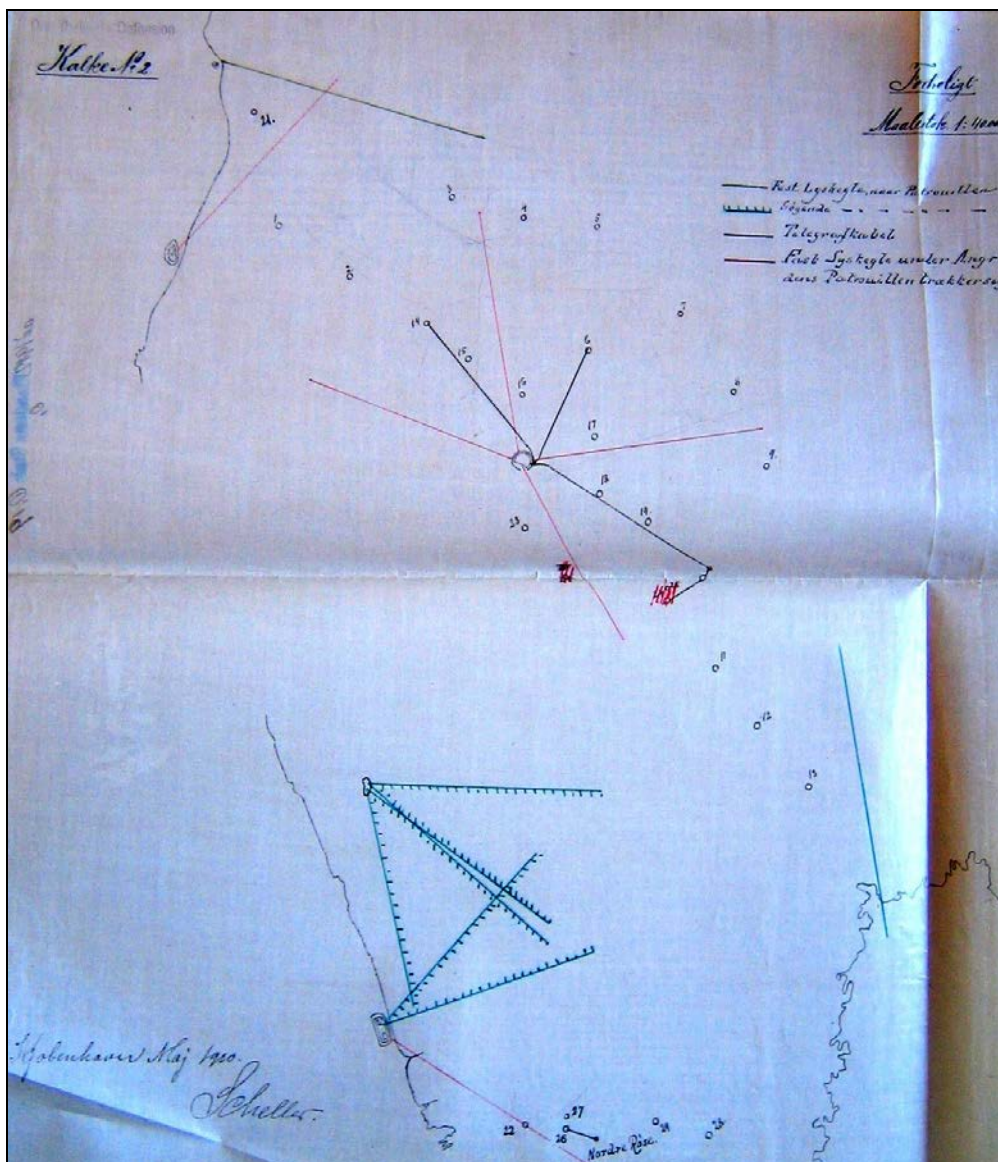
Flådens linjes rygrad bestod efter de ældre søofficerers opfattelse af tre kystpanserskibe af HERLUF TROLLE-klassen samt panserbatteriet SKJOLD. Sammen med de to små gamle krydsere GEJSER og HEJMDAL og de to minelæggere var panserskibene de eneste krigsskibe, der kunne gennemføre lidt længere varende indsats og operere i dårligt vejr. Ikke mindst de unge og yngre søofficerer havde i modsætninger til de gamle den opfattelse, at flådens kampkraft byggede på de ni-ti nye torpedobåde samt ikke mindst på styrken af undervandsbåde, der med bygningen af "B-klassen" ville nå op på tolv enheder inden for et par år. Efter udrustning af undervandsbådene med radio og gyrokompasser og blev de viceadmiralens væsentlige mulighed for at kunne operere mobilt mod angribende landgangs- og bombardementsstyrker. Den lille, men voksende, styrke af vandflyvere var knyttet til undervandsbådsflotillen og fik rekognoscerings- og forbindelsesopgaver. I øvrigt forberedte flåden gennem udlægning af minefelter at vanskeliggøre fremmede flådeoperationer mod København. De forberedte spærringer, der skulle kunne armeres og desarmes via kabler, kunne suppleres med miner udlagte af torpedobådene, herunder på svensk farvand, for at hæmme en bombardementsflådes bevægelsesfrihed. De gamle torpedobåde og patruljebåde fra flådens reserve, hvoraf mange var meget små, skulle indgå i Defensionen som vagtfartøjer. I samme styrke indgik også de små minefartøjer, der kunne udlægge og vedligeholde de minespærringer, der dækkede Københavns havn. Inspektionsskibe og andre statsskibe, som blev inddraget af flådens som hjælpeskibe, kunne dels anvendes som kommando- eller depotskibe

for styrker af mindre fartøjer, der blev anvendt fra provinshavne, eller som radioudrustede stationsskibe i væsentlige farvande. Fire mindre statskibe var planlagt anvendt underlagt hæren.

Trusler og forberedelser

Kupangreb mod København

Lige siden slutningen af 1890'erne havde ikke mindst hærens ledelse set Forsvarets lave beredskab som dets største svaghed, efter man havde fået bygget fæstningen. Hæren var en ren uddannelsesstyrke for rekrutter, der kun havde samlede enheder ved de større øvelser, der normalt fandt sted efter genindkaldelser om efteråret. I vinterhalvåret havde rådede hæren kun over den lille styrke, der passede heste og materiel. På dette tidspunkt var flådens beredskab ikke meget bedre. Man havde kun en større og rimeligt veduddannet styrke under de eskadreøvelser i efteråret, der afsluttede årets uddannelsesaktiviteter. Marinens ledende unge intellektuelle, den daværende premierløjtnant Henri Wenck, havde i et foredrag i Søløjtnantselskabet i marts 1900 beskrevet, hvordan tyskerne ville kunne erobre den danske hovedstad gennem en kuplandsætning i havnen, som det reelt skete fyre år senere. Den eneste umiddelbare mulighed for at imødegå denne trussel ville efter hans opfattelse være, at hærens kystartilleris vintermandskab blev koncentreret på Middelgrundsfort, så man her kunne opretholde i et konstant beredskab med bemanning af forskellige typer skyts.

En skitse fra Defensionen udarbejdet i 1910 og opdateret 1912 visende de telefonbøjer i nærheden af Middelgrund og Charlottenlund forter mod nord og Kastруп Fort mod syd, som de gamle torpedo- og patruljebåde lå ved hver nat. Viser også de fast lyskegler fra forternes projektører. Der blev under Sikringsperioden også anvendt telefonbøjer på højde med Drogden og ud for Kalveboderne.

(Rigsarkivet)

Trusselsopfattelsen afspejlede reelt periodens tyske planlægning. På dette tidspunkt så den tyske flåde det som afgørende at have kontrol over Danmark ved starten af en konflikt mod England. Dette skulle ske ved at man sikrede sig kontrol over København, før den danske hær blev mobiliseret og bemandede fæstningen. Mulighederne for at få mobiliserede værnepligtige til København skulle hindres af tyske flådestyrker i Storebælt, Kattegat og Smålandsfarvandet samt ved landsætningen af et armékorps ved Køge, der ved en hurtig fremrykning til Roskilde kunne afbryde jernbanen til København. Samtidig gik man direkte mod de danske beslutningstagere ved

at true med et skibsbombardement af København fra Sundet og ved en landsætning af et andet armékorps ved Dragør, der ved en ilmarch til Slotsholmen udnyttede der forhold, at fæstningens forter på Amager aldrig var blevet bygget. Den danske hærledelse havde forudset en landsætningen ved Dragør, men så den som en forberedelse til at etablere bombardementsbatterier på Amager, der kunne række bymidten. I det hele taget syntes hærledelsen – i modsætning til Wenck – ikke at kunne frigøre sig for idéen om, at 1807-forløbet ville gentage sig.

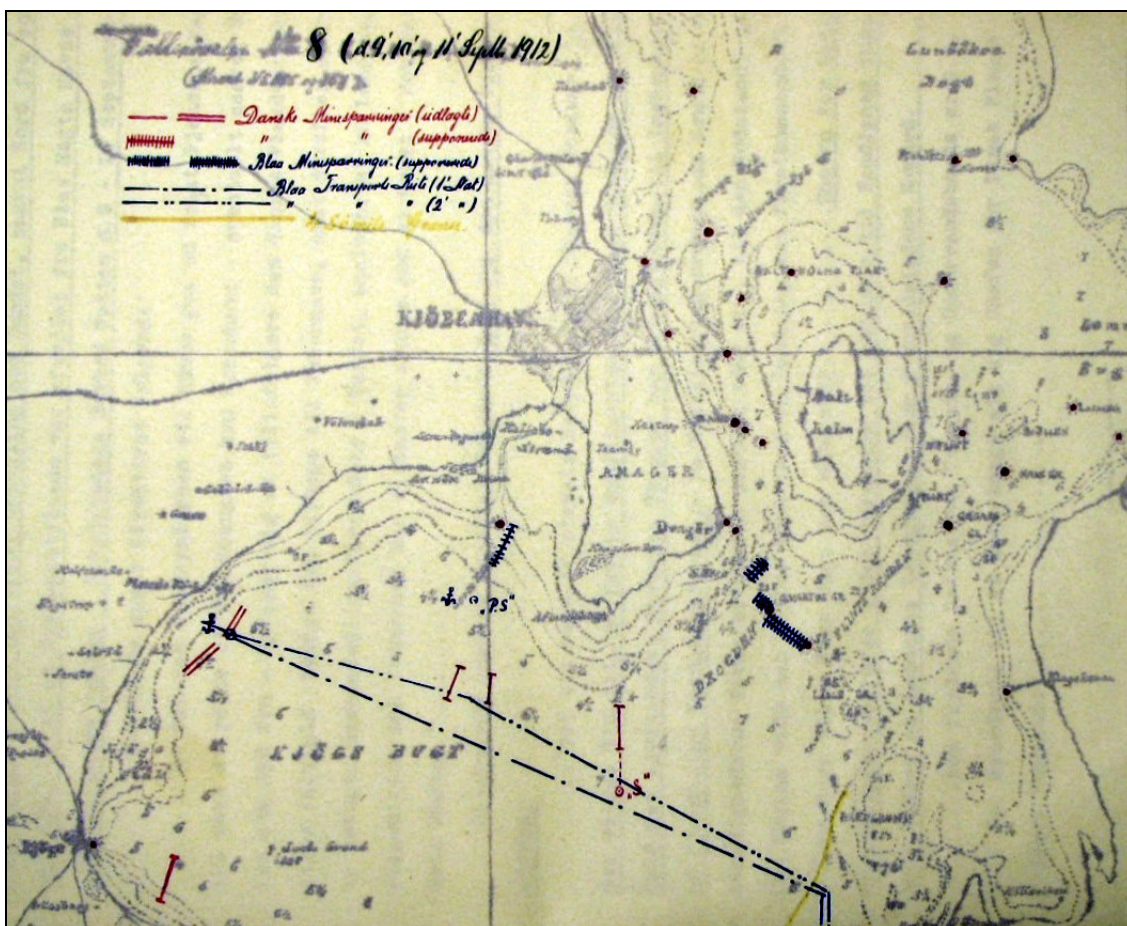
Begge værns fokus havde i årtiet før 1914 været koncentreret om at kunne imødegå truslen mod København ved et krigsudbrud. For hærens vedkommende skete det ved at samle flest mulige garnisoner på Sjælland. Så kunne man lettere og hurtigt klargøre en sikringsstyrke, der kunne sikre og bemane befæstningens nøgleværker samt beskytte en mobilisering. Derudover opbyggede hæren en efterretningstjeneste, der skulle varsle om invasionsforberedelser i de tyske havne. Flådens del blev for det første en opbygning af det faste mandskab, så man kunne bemane de afgørende dele af værnets sikringsstyrke, herunder først og fremmest undervandsbåde og nogle af de nye torpedobåde. Den umiddelbare varsling skulle også ske ved telegrafiske meldinger fra hærens og flådens fælles kystudkigstjeneste, ved meldinger fra den søofficer, der var kaptajn på postdamperen Korsør-Kiel samt ved udrustning af fyrskibe og statsskibe med radio, så man kunne få varslingsmeldinger fra farvandene, herunder ikke mindst fra Sundet nord og syd for København. Under krisen i efteråret 1912 etableredes så det lille situationsrum på Søværnets Kaserne, der kunne samle de meldinger, der ankom fra Orlogsværftets radio samt telegrafisk fra kystudkigsorganisationen. Situationsrummet samarbejdede med den officersdøgnvagt i Generalstaben, der var etableret året før for at kunne alarmere nøglepersonel ved kritiske efterretninger fra udlandet.

Nærvarslingen og forsvaret af Københavns Havn var kontreadmiral Evers' Defensions opgave. Adgangen til havebassiner var blokeret med bomme og kæder. I dagtimerne lå de fleste af hans gamle torpedo- og patruljebåde i Lynettehavnene og andre ved Dragør, men om natten lå bådene forankrede ved telefonbøjer i en fremskudt halvcirkel foran adgangene til havnen fra syd og specielt nord. Her lå de som lytte- og observationsposter, støttet af kystbefæstningernes projektører, hvis lyskegler lyste i en fast retning, så skibe på vej mod byen ville blive observeret og meldt fra bådene. I tåge var man henvist til at virke som lytteposter.

Tysk landsætning i Køge Bugt

Som allerede nævnt havde Tyskland omkring århundredeskiftet planer om at sætte et korps i land ved Køge tidligt nok til at hindre den mobiliserende danske hærs samling til København. Senere, hvor man fra den tyske hærs side afviste muligheden af et kup, blev angrebsplanens hovedlandsætning rettet mod Korsør, den sjællandske havn nærmest ved Kiel. Det var også den

naturlige base for en direkte kontrol med Storebæltskysterne og herfra og fra Sprogø med adgangen til Østersøen. Men som allerede beskrevet forventede både flåden og specielt den danske hær, at tyskerne ville rette deres operationer mod hovedstaden, hvis de så kontrol over dansk territorium som akut nødvendig. Derfor ville deres landgang finde sted tæt ved hovedstaden, dvs. på Østsjælland. Køge Bugt var det mest sandsynlige landgangssted, Fakse Bugt den sekundære mulighed.

En 1912-skitse fra flådens øvelse i at imødegå en tysk landgang i Køge Bugt.
(Rigsarkivet)

Imødegåelsen af denne landgangstrussel blev det centrale emne for flådens og hærens samarbejde før krigen. Det var denne opgave, der blev øvet og analyseret ved krigsspil og øvelser. Angreb på transportskibene var den første og primære rolle for de nye undervandsbåde. En landsætning i Køge Bugt ville med stor sandsynlighed blive ledsaget af et skibsbombardement af byen fra bugten, og dette skulle vanskeliggøres af et meget stort anti-bombardementsminefelt syd for Amager og af de nye kystbefæstninger ved Dragør, Kongelunden og Mosedø. Samtidig skulle hæren sikre København mod en kuplandsætning med skibsbåde rettet mod Kalveboderne.

I efteråret 1914 var undervandsbådsstyrken blevet så stor, at Kofoed-Hansen besluttede, at den var klar til at blive indsat i denne opgave. Et par af bådene blev derfor stationeret i Helsingør. Hvis man fik melding om en bombardementsflåde på vej, deployerede flotillen undervandsbådene i en lang "perlerække" fra Gilleleje til umiddelbart nord for Middelgrunden. Det betød, at bombardementsflåden gentagne gange på vej mod syd ville blive udsat for torpedoangreb. Det var under en øvelse af denne planlagte indsættelse, at den danske undervandsbåd HAVMANDEN midt i oktober 1914 blev opfattet som en tysk ubåd og forsøgt torpederet af den britiske undervandsbåd E-11.

Britisk anvendelse af dansk indre farvande som base for operationer mod Tyskland i Østersøen

Hvis den britiske flåde skulle operere ind i Østersøen havde den behov for baser i beskyttede farvande, hvor krigsskibene kunne ankre og blive forsynet med brændstof, primært kul. De nye søforter, der efter 1909-lovene skulle bygges ved Hårbølle, på Masnedø, på Vejrø og ved Helholm skulle støtte flådens indsats mod britiske neutralitetskrænkelser, der havde dette formål, samt samtidig sikre, at flåden have en sikret forlægningsrute gennem Storestrømmen og Grønsund mellem Storebælt og Sundet. I sommeren 1914 blev havnen på Masnedø gjort klar til at støtte en lille styrke af torpedobåde og undervandsbåde, der herfra skulle støtte neutralitetshåndhævelsen i Smålandsfarvandet. De neutralitetsregler, som Danmark sammen med Sverige og Norge havde offentliggjort i december 1912, bestemte, hvordan international lov ville blive håndhævet i indre danske farvande og i de internationale stræder.

placeret et inspektionsskib med radio og en rutineret chef i havnen, og der gennemførtes forberedelser til en hurtig minering af Grådyb. Kofoed-Hansen havde i øvrigt sammen med den kommanderende general i Jylland sikret, at Esbjerg var bevogtet af en bataljon, der med lidt feltartilleri dækkede adgangen til havnen.

Tysk anvendelse af Lillebælt

Med grænsen ved Kongeå havde Tyskland kontrollen over den sydlige del af Lillebælts vestkyst, og Kofoed-Hansen optræden ved krigsudbruddet demonstrerer, at han var klar over, at fri anvendelse af bæltet blev set som nødvendig for den tyske flåde. Det ganske vist snævre, men dybe, stræde var Højsøflådens primære vej fra Kiel til Kattegat. Flåden begrænsede sig til at opretholde tilstedeværelse med et radioudrustet stationsskib og i øvrigt gennemføre en lille symbolsk minering et sted, som ikke anvendtes af den tyske flåde.

Indsatsen i Limfjorden

Hærens hovedstyrke var med gennemførelsen af 1909-hærloven blev samlet på Sjælland for at løse neutralitetsforsvarsopgaverne her. Den begrænsede hærstyrke, der var afsat til Jylland, forudså ved en tysk indrykning hurtigt at vige tilbage til Limfjorden og om nødvendigt gå tilbage til øen Mors for at tage den endelige kamp her. Forsvaret af øen afhang af, at man kunne hindre, at tyskerne kunne sætte over fra Salling eller senere Thy med improviserede midler. Derfor måtte de danske styrker kontrollere fjorden. Det krævede to ting. Indsejlingen fra Vesterhavet ved Thyborøn og specielt fra Kattegat ved Hals eller andre steder øst for Aalborg skulle lukkes. Derudover skulle fjorden omkring øen om natten afpatruljeres af bevæbnede danske fartøjer. Hæren havde forgæves forsøgt at få flåden til at stille et par ældre panserskibe til rådighed, og løsningen blev at bevæbne fire mindre statskibe med let skyts, overføre normal besætning og officerer til flåden og sætte mobiliserede skibsartillerister ombord som supplement. Samtidig blev en pensioneret søofficer placeret hos landsdelens kommanderende general som rådgiver.

Redningsdamperen VESTERHAVET var et af de fire små statskibe, der blev forberedt til indsættelse i Limfjorden til støtte for den jyske hærs forsvar af Mors. Her besætningen og en af de to 37 mm revolverkanoner, som skibene blev bevæbnet med.

(Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg)

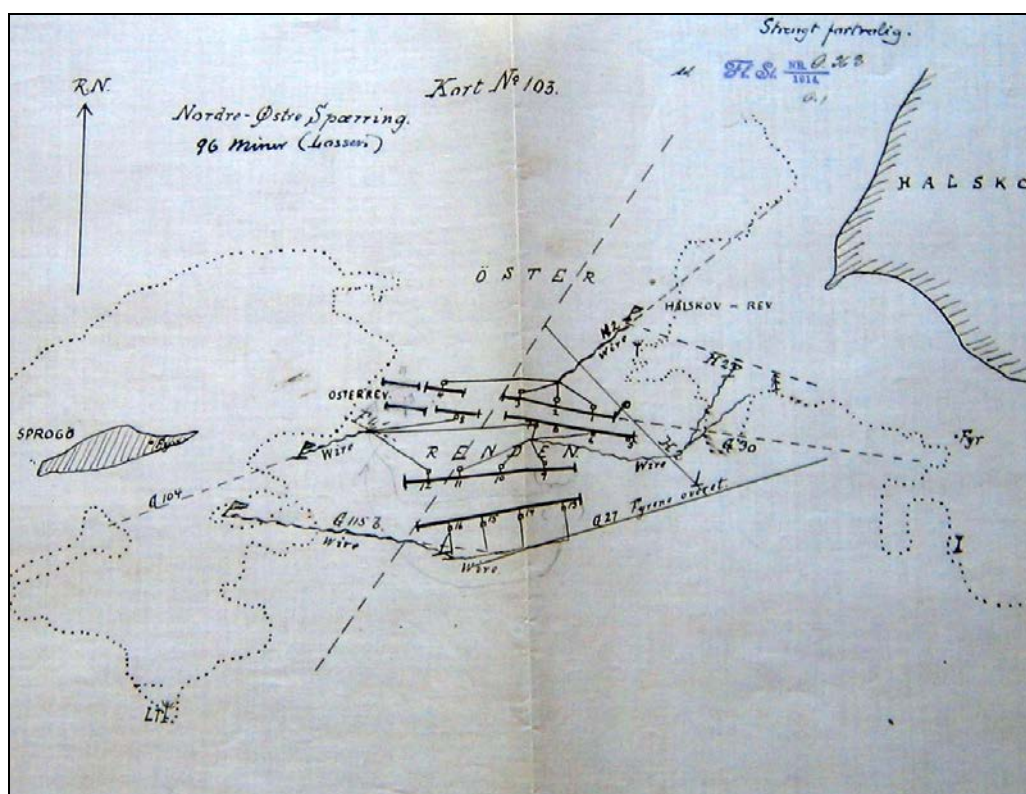
Klargøringen af Sikringsstyrken samt august-oktober 1914:

Om aftenen den 31. juli var den internationale krise blevet så alvorlig, at den danske regering besluttede at indkalde flådens og kystartilleriets sikringsstyrke og derigennem etablere et kupforsvar af Københavns Havn. Dette betød, at Kofoed-Hansen blev chef for "Flådens Overkommando", hvor staben blev dannet af Flådens Stab. Hermed overtog viceadmiralen som planlagt kommandoen over flådens operative indsats. Samtidig overtog kontreadmiral Evers ledelsen af det samlede forsvar af København mod søsiden og etablerede sin kommandostation på Lynetten for sine fartøjer og kystartilleriregimentets værker. Alle flådens skibe og fartøjer bortset fra inspektionsskibene ved Island og Esbjerg blev om aftenen 31. juli beordret til at sejle til Orlogsværftet for at blive udrustet til krig, og næste dag understregede viceadmiralen i sin operative ordre, at den farligste trussel ville være et tysk angreb med landsætning på Sjællands østkyst. Imod regeringens klart meddelte ønske fastholdt han, at flåden skulle imødegå et sådant angreb "med alle midler". Samme dag sendtes en torpedobådsdivision med tre nye både plus to undervandsbåde til Masnedø med et radiobærende statskib som kommandoskib for at sikre neutralitetshævdelse i Smålandsfarvandet.

Flådens personel, herunder de hjemsendte værnepligtige ankom hurtigt, og kontreadmiral Zachariaes velforberedte klaringsmaskine på Orlogsværftet gik i gang. 23 timer efter regeringsbeslutningen var både eskadren og undervandsflotillen klar og eskadren forlod Holmen for at sejle til sin beredskabsankerplads som neutralitetsvagt. Det oplagte materiel fra flådens linje blev klart inden for det

næste par døgn, hvorefter man gik i gang med Defensionens gamle materiel, hvoraf det meste hurtigt ankom til Lynettehavnen og blev indsat som planlagt. 19. august var hele flåden klar. Minespærringen nord for Middelgrundsfort var blevet færdig 6. august, medens "bombardementsspærringen" i Køge Bugt først blev klar den 12.

Om morgenen 5. august modtog man melding om, at tyskerne minerede den sydlige del af Storebælt mellem Lolland og Langeland, og den tyske gesandt overdrog den danske regering, hvad denne opfattede som et ultimativt krav om at spærre gennemsejlingsfarvandet mod begge krigsførende parter, dvs. mod et britisk gennemtrængningsforsøg. Viceadmiralen arbejdede aktivt for den beslutning om at efterleve det tyske ønske, fordi han så dette som en vej til at holde Danmark ude af krigen. Da regeringen fulgte hans anbefaling, sendte han halvdelen af flådens kampkraft til Storebælt, hvor den dannede "2. Eskadre" under kommandør Garde. Torpedobådene ved Masnedø sluttede sig til styrken, hvis opgave var at lægge minespærringer mellem Korsør og Nyborg og derefter forsvare dem mod britisk gennemtrængningsforsøg. Både Kong Christian X, marineminister Munch, eskadrechefen Garde og kommandør Jøhnke i Marineministeriet var modstander af viceadmiralens ordre om, at man skulle kæmpe mod en britisk styrkes passageforsøg, men udenrigsminister Erik Scavenius støttede Kofoed-Hansen, fordi hans ordre gjorde dansk neutralitet troværdig i Tysklands øjne. Ordren blev fastholdt og dannede derefter som befalingen om at kæmpe mod et landgangsforøg hoveddrammen for flådens neutralitetsindsats under krigen.

Minelæggeren LOSSENS skitse over det minefelt, som den lagde i Østre Rende i Storebælt ud for Korsør fra 6. august 1914.
(Rigsarkivet)

Artiklen sammenfatter de relevante dele af forfatterens to bøger:

Den lange vej mod 9. april. Historien om de fyrre år før den tyske operation mod Norge og Danmark i 1940. Odense 2010.

Det lille land før den store krig. De danske farvande, stormagtsstrategier, efterretninger og forsvarsforberedelser omkring kriserne 1911-13. Odense 2012.

For et filmklip om marinen 1914, se:

<http://www.danskkulturarv.dk/dfi/den-danske-marine/>